

KORPORATIVNO UPRAVLJANJE I FINANSIJSKI REZULTATI JAVNIH PREDUZEĆA U CRNOJ GORI

Podgorica, mart 2024.

Projekat "Partnerstvom za održivost i veću odgovornost javnih preduzeća" podržan je od strane Instituta alternativa kroz program podrške OCD u okviru projekta "Civilno društvo za zdrava, djelotvorna, održiva i transparentna javna preduzeća (BEST SOEs)". Projekat finansira Evropska unija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave. Izraženi stavovi i mišljenja su isključivo CEES-a, a ne donatora – Instituta alternativa, Evropske unije i Ministarstva javne uprave.

**Finansira
Evropska unija**

institut alternativa

**Ministarstvo
javne uprave**

SADRŽAJ

REZIME	3
UVOD	3
METODOLOŠI OSVRT	5
ANALIZA PERFORMANSI NA NIVOU DVADESET NAJVEĆIH DRŽAVNIH PREDUZEĆA.....	7
3.1 Analiza finansijskih pokazatelja agregatno na nivou 20 najvećih javnih preduzeća	7
3.2 Analiza stepena primjene OECD smjernica o korporativnom upravljanju u javnim preduzećima	9
ANALIZA FINANSIJSKOG POSLOVANJA NA NIVOU 20 JAVNIH PREDUZEĆA PO SEKTORIMA I POJEDINAČNO	11
SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM, PAROM I KLIMATIZACIJA.....	11
SAOBRAĆAJ I SKLADIŠTENJE	20
GRAĐEVINARSTVO	39
INFORMISANJE I KOMUNIKACIJE	42
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	44
SNABDIJEVANJE VODOM, UPRAVLJANJE OTPADNIM VODAMA, KONTROLISANJE PROCESA UKLANJANJA OTPADA I SLIČNE AKTIVNOSTI	47
TRGOVINA NA VELIKO	50
USLUGE SMJEŠTAJA I ISHRANE	52
VAĐENJE RUDA I KAMENA	59
ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA	62
PREPORUKE	64

REZIME

Predmetna analiza obuhvata dvadeset najvećih privrednih društava u većinskom vlasništvu države Crne Gore mjereno vrijednošću njihove imovine. To su: Elektroprivreda Crne Gore A.D. Nikšić; Željeznička infrastruktura Crne Gore A.D; Crnogorski elektrodistributivni sistem d.o.o; Crnogorski elektroprenosni sistem A.D. "13. Jul - Plantaže" A.D. Podgorica; Aerodromi Crne Gore A.D; Institut za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju "Dr Simo Milošević" A.D; Hotelska grupa "Budvanska Rivijera" A.D. Budva; Rudnik uglja Pljevlja A.D; Hotelsko turističko preduzeće "Ulcinjaska Rivijera" A.D. Ulcinj; Regionalni Vodovod "Crnogorsko Primorje" d.o.o; Luka Bar A.D; Sveti Stefan Hoteli A.D; Monteput d.o.o; Pošta Crne Gore A.D; JP Radio-televizija Crne Gore; Crnogorska plovidba AD Kotor; Montenegro Bonus d.o.o; Barska plovidba A.D. Bar; Željeznički prevoz A.D. Podgorica.

Ukupna vrijednost imovine ovih društava je u 2022. godini činila je oko 90% ukupne imovine svih privrednih društava u većinskom vlasništvu države, kojih prema dostupnim podacima ima 51. Analiza je pokazala da su finansijski rizici poslovanja 20 najvećih preduzeća niski, uz vjerovatnoću rasta. Ovo naročito usljed činjenice da su u 2022. godini ovih 20 preduzeća, posmatrano agregatno, bili na ivici profitabilnosti. Drugim riječima, sveobuhvatno posmatrano, skoro da nije bilo povrata na njihovu imovinu i kapital. Neprofitabilno poslovanje nekoliko njih je u najvećem broju slučajeva moglo biti posljedica nedovoljno unaprijeđenog kvaliteta korporativnog upravljanja. Pokazatelji likvidnosti i solventnosti su u 2022. godini bili mnogo povoljniji u odnosu na pokazatelje profitabilnosti.

Analiza obuhvata finansijske pokazatelje 20 preduzeća u 2022. godini, budući da se zbog ograničenosti resursa nije mogla uzeti duža vremenska serija za analizu. Analiza takođe sadrži objašnjenje izračunavanja finansijskih indikatora za preduzeća i njihovu moguću vezu sa kvalitetom korporativnog upravljanja, na osnovu sprovedenog kvalitativnog istraživanja u okviru ovog projekta.

1. UVOD

Privredna društva u većinskom vlasništvu države (u daljem tekstu: "javna preduzeća"), imaju veoma važnu ulogu u crnogorskoj ekonomiji, a njihova imovina čini oko 80% BDP. Prema posljednjim izvještajima međunarodnih organizacija, neophodno je raditi na unapređenju nadzora nad poslovanjem javnih preduzeća radi poboljšanja njihovih poslovnih performansi. Međunarodni monetarni fond u izvještaju za Crnu Goru iz februara 2022. u okviru člana 4 statuta navodi da je „ukupni okvir za nadzor nad radom javnih preduzeća slab“ i da „jačanje nadzora može donijeti značajne fiskalne i ekonomske benefite“. Evropska komisija je u ocjeni Programa ekonomskih reformi za Crnu Goru ukazala da ne postoji strateški pristup u reformi javnih preduzeća u Crnoj Gori, te da je „potrebno donijeti mapu puta reformi, pripremiti okvir za praćenje i upravljanje javnim preduzećima i razviti objektivne kriterijume za izbor njihovih menadžment tijela.“

Država kao većinski vlasnik nema jasan model nadzora nad poslovanjem javnih preduzeća. Taj nadzor je godinama fragmentiran između više nadležnih institucija, bez objedinjenog i standardizovanog modela planiranja i izvještavanja o poslovanju javnih preduzeća. Slabosti u korporativnom upravljanju utiču na pogoršanje finansijskih performansi, i stvaraju pritisak na budžet. Građani kao poreski obveznici, često nijesu svjesni ili dovoljno informisani o ovom izazovu.

U tom kontekstu, urađena je analiza finansijskih rezultata poslovanja 20 najvećih javnih preduzeća od njih 51, odnosno preduzeća koja imaju najveću aktivu. To su:

- Elektroprivreda Crne Gore A.D. Nikšić
- Željeznička infrastruktura Crne Gore A.D.
- Crnogorski elektrodistributivni sistem d.o.o.
- Crnogorski elektroprenosni sistem A.D.
- "13. Jul - Plantaže" A.D. Podgorica
- Aerodromi Crne Gore A.D.
- Institut za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju "Dr Simo

Milošević" A.D.

- Hotelska grupa "Budvanska Rivijera" A.D. Budva
- Rudnik uglja Pljevlja A.D.
- Hotelsko turističko preduzeće "Ulcinjaska Rivijera" A.D. Ulcinj
- Regionalni Vodovod "Crnogorsko Primorje" d.o.o.
- Luka Bar A.D.
- Sveti Stefan Hoteli A.D.
- Monteput d.o.o.
- Pošta Crne Gore A.D.
- JP Radio-televizija Crne Gore
- Crnogorska plovidba AD Kotor
- Montenegro Bonus d.o.o.
- Barska plovidba A.D. Bar
- Željeznički prevoz A.D. Podgorica

Na osnovu podataka iz godišnjih finansijskih izvještaja analizirani su pokazatelji profitabilnosti, likvidnosti i solventnosti u 2022. godini. Izračunati finansijski pokazatelji reflektuju visinu mogućih finansijskih i fiskalnih rizika poslovanja pomenutih privrednih društava po državu kao većinskog vlasnika. Pri tome je uzeto u obzir ograničenje da su podaci analizirani samo za jednu godinu, te da ne obuhvataju dužu vremensku seriju koja bi ukazala na važnije trendove u pogledu kretanja finansijskih i fiskalnih rizika. Paralelno je urađeno istraživanje o stepenu primjene OECD kriterijuma dobrog korporativnog upravljanja u

navedenih dvadeset preduzeća¹ i sagledana povezanost načina korporativnog upravljanja i finansijskih performansi.

2. METODOLOŠI OSVRT

U metodološkom smislu, analiza obuhvata sagledavanje ključnih aspekata korporativnog upravljanja i izračunavanje finansijskih indikatora na nivou privrednih društava, na osnovu njihovih godišnjih finansijskih izvještaja. Izračunati finansijski indikatori se koriste za procjene finansijskih i fiskalnih rizika koji proizilaze iz poslovanja analiziranih javnih preduzeća, pojedinačno i na nivou sektora. Navedeno se vezuje za metodologiju „Međunarodnog monetarnog fonda (MMF-a) – SOE Health Check Tool“ koja definiše pragove za procjenu u kojoj mjeri finansijski rezultati poslovanja državnih preduzeća dovode do fiskalnih rizika za državu kao vlasnika. Takođe, za potrebe analize realizovano je kvalitativno istraživanje usklađenosti korporativnog upravljanja u javnim preduzećima sa OECD smjernicama o dobrom korporativnom upravljanju.

Objašnjenje finansijskih indikatora korišćenih u analizi je dato u nastavku.

Profitabilnost je sposobnost privrednog subjekta da ostvari profit.

Najčešće korišćeni pokazatelji profitabilnosti su povrat na imovinu (ROA – Return on Assets) i povrat na kapital (ROE- Return on Equity).

- *Povrat na imovinu (ROA)* mjeri efikasnost privrednog društva u upravljanju svojom imovinom u cilju ostvarenje profita. Veći odnos ukazuje na to da se veći profit ostvaruje po jedinici imovine.
Stopa povrata imovine $ROA = \text{neto dobit} / \text{ukupna imovina}$
Zadovoljavajuća stopa ROA je 5%. Nizak ili čak negativan ROA sugerise da kompanija ne može efikasno da koristi svoju imovinu za ostvarivanje prihoda, tako da trenutno nije povoljna prilika za investiranje.
- *Povrat na kapital (ROE)* pokazuje koliko novčanih jedinica dobiti privredno društvo ostvaruje na jednu jedinicu vlastitog kapitala. Veći odnos ukazuje na to da društvo generiše veći povraćaj za svaku jedinicu kapitala.
Stopa povrata kapitala $ROE = \text{neto dobit} / \text{kapital}$
ROE od 15-20% se smatra dobrim.

Likvidnost je sposobnost društva da izmiruje dospjele obaveze.

Koeficijent tekuće likvidnosti = kratkoročna obrtna sredstva / kratkoročne obaveze

Koeficijent tekuće likvidnosti ukazuje na sposobnost privrednog društva za trenutno podmirenje obaveza. Koeficijent tekuće likvidnosti u pravilu bi trebao biti veći od 2, odnosno

¹ OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015.

privredno društvo mora imati minimalno dvostruko više kratkoročne imovine nego kratkoročnih obaveza.

Bolja mjera je koeficijent ubrzane likvidnosti, a njegova bi vrijednost trebala biti veća od 1, što bi značilo da bi privredno društvo koje želi održavati normalnu likvidnost trebalo imati brzo unovčive imovine koliko ima kratkoročnih obaveza.

Koeficijent ubrzane likvidnosti = kratkoročna obrtna sredstva – zalihe / kratkoročne obaveze

Solventnost je sposobnost privrednog društva da svim svojim sredstvima izmiri sve obaveze ukoliko one dospijevaju odjednom istovremeno.

Kriterijumi dobrog korporativnog upravljanja iz Smjernica OECD, korišćeni u analizi su: 1) Pravni i regulatorni okvir za funkciju državnog vlasništva, 2) Uloga države kao vlasnika, 3) državna preduzeća u tržišnoj utakmici; 4) Jednak tretman vlasnika i investitora 5) Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje 6) Objavljivanje podataka i transparentnost; 7) Aktivnosti odbora direktora².

Za analizu usaglašenosti korporativnog upravljanja sa Smjericama OECD, pripremljen je upitnik koji je bio distribuiran preduzećima koja su predmet analize. Na upitnik je odgovorilo oko 45% ukupnog broja preduzeća i to: Elektroprivreda Crne Gore A.D. Nikšić, Željeznička infrastruktura Crne Gore A.D, Crnogorski elektroprenosni sistem A.D, "13. Jul - Plantaže" A.D. Podgorica, Aerodromi Crne Gore A.D, Luka Bar A.D, Monte Put d.o.o., Crnogorska plovdba A.D. Kotor, Montenegro Bonus d.o.o, Barska plovdba A.D Bar. Dio ovih preduzeća je odgovorio na dodatna pitanja u formi intervjua. Pored ovog istraživanja, dio informacija o korporativnom upravljanju u ovim preduzećima je za potrebe analize prikupljen kroz desk istraživanje i iz sekundarnih izvora. Nalazi ovog istraživanja se mogu smatrati reprezentativnim, budući da su u njemu učestvovala preduzeća čija imovina čini oko 70% ukupne imovine svih javnih preduzeća u Crnoj Gori.

Preduzeća koj nijesu odgovorila na upitnik/učestvovala u istraživanju su: Crnogorski elektrodistributivni sistem d.o.o; Institut za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju "Dr Simo Milošević" A.D, Hotelska grupa "Budvanska Rivijera" A.D. Budva; Rudnik uglja Pljevlja A.D, Hotelsko turističko preduzeće "Ulcinjaska Rivijera" A.D. Ulcinj; Regionalni Vodovod "Crnogorsko Primorje" d.o.o; Sveti Stefan Hoteli A.D; Pošta Crne Gore A.D; JP Radio-televizija Crne Gore; Montenegro Bonus d.o.o. Svakakao, značajan dio informacija o korporativnom upravljanju u ovim preduzećima je dobijen kroz desk istraživanje (analizom javno dostupnih dokumenta, informacija sa sajtova preduzeća, kao i sa sajta Instituta Alternativa) i od nadležnih institucija (Ministarstvo finansija, Agencija za sprečavanje korupcije) shodno SPI.

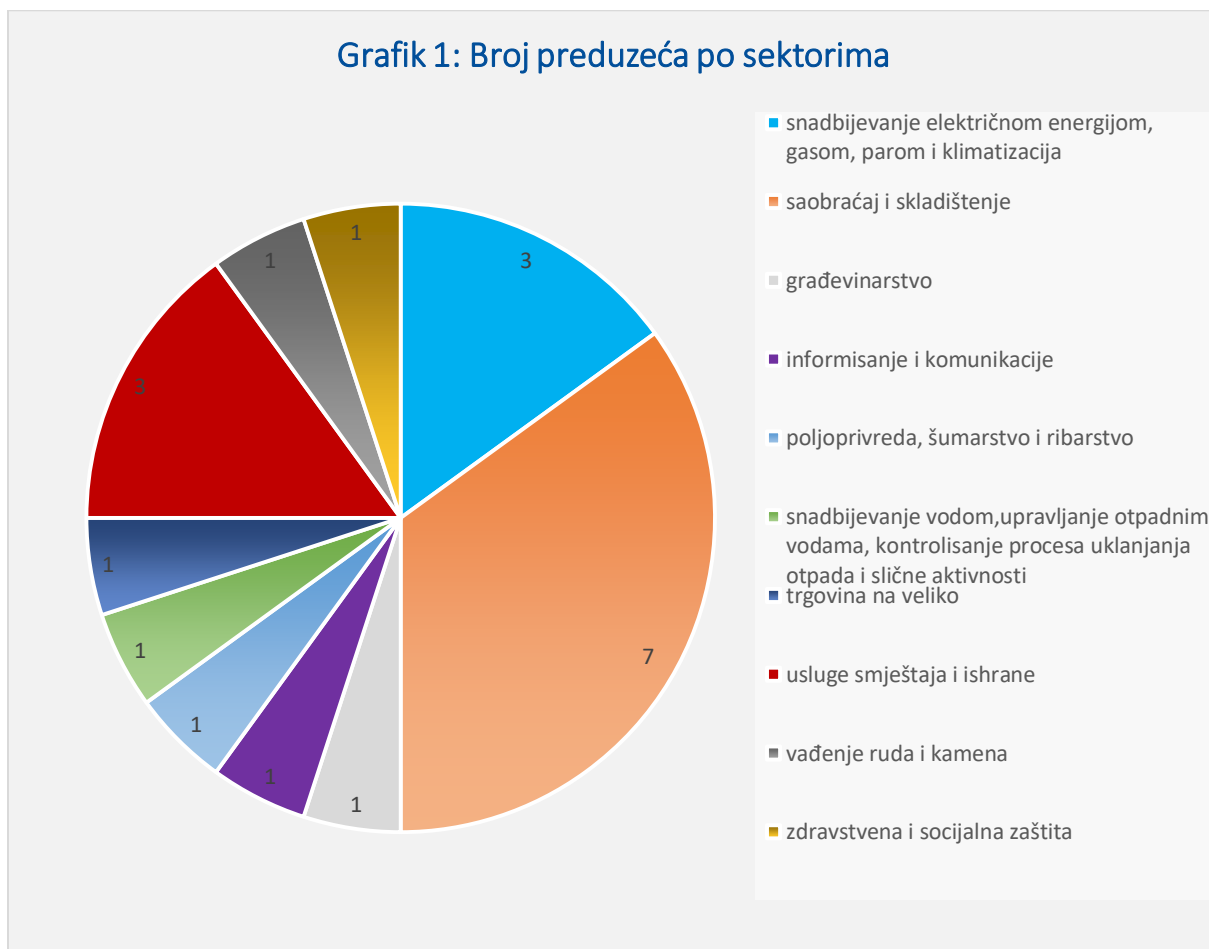
² OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015

3. ANALIZA PERFORMANSI NA NIVOU DVADESET NAJVEĆIH DRŽAVNIH PREDUZEĆA

3.1 Analiza finansijskih pokazatelja agregatno na nivou 20 najvećih javnih preduzeća

Dvadeset najvećih javnih preduzeća koji su predmet ove analize posluju u sektorima: 1) snadbijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija, 2) saobraćaj i skladištenje 3) građevinarstvo 4) informisanje i komunikacije, 5) poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo ; 6) snadbijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti, 7) trgovina na veliko; 8) usluge smještaja i ishrane; 9) vađenje ruda i kamena; 10) zdravstvena i socijalna zaštita.

Sektorska struktura 20 analiziranih preduzeća je prikazana na sljedećem grafiku:

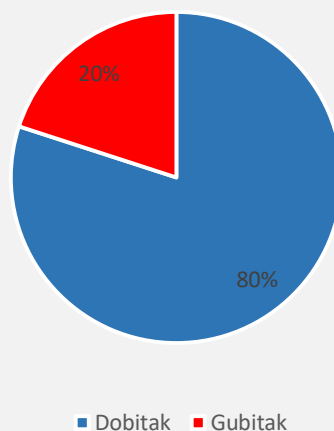
Finansijska analiza dvadeset najvećih državnih preduzeća u 2022. godini je pokazala da je 80% ili njih 16 poslovalo sa dobitkom (vidjeti grafik 2). Ipak, ponderisani pokazatelji profitabilnosti pokazuju da su navedenih 20 preduzeća, posmatrano agregatno, bila na ivici profitabilnosti, posmatrano po koeficijentima povrata na imovinu (ROA) i povrata na kapital (ROE).

Pokazatelji likvidnosti i solventnosti na nivou dvadeset analiziranih preduzeća ukazuju na niske ili veoma niske finansijske rizike ulaska u zonu nelikvidnosti i/ili nesolventnosti (vidjeti tabelu 1). Ipak, ukoliko bi rizici ulaska u zonu neprofitabilnosti i dalje povećavali, navedeno bi se odrazilo i na pogoršanje indikatora likvidnosti i solventnosti tokom vremena.

Tabela 1: Finansijski rizici na nivou 20 najvećih javnih preduzeća na osnovu selektovanih finansijskih indikatora

	2022	Značenje kategorije rizika
Profitabilnost		Veoma nizak
Povrat na imovinu (ROA)	0,00	Nizak
Povrat na kapital (ROE)	0,01	Umjeren
Likvidnost		Visok
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,52	Veoma visok
Koeficijent ubrzane likvidnosti	1,30	
Solventnost		
Odnos ukupnih obaveza i kapitala	0,23	
Odnos ukupnih obaveza i imovine	0,30	

% preduzeća koja su ostvarila dobitak ili gubitak u 2022.

Izvor: Bilansi uspjeha preduzeća, PU

Prema podacima Ministarstva finansija, iznos dobiti uplaćene u budžet države u 2022. godini od strane 20 analiziranih najvećih preduzeća je bio sljedeći: Elektroprivreda Crne Gore 7,036 miliona eura; Crnogorski elektroprenosni sistem 3,86 miliona eura; Regionalni vodovod Crnogorsko primorje d.o.o. Budva 485.115,23 eura; Pošta Crne Gore AD 196.795,33;

Montenegro Bonus d.o.o. Cetinje 30.577,33 eura³. Iznos gubitaka preduzeća: CEDIS d.o.o., Plantaže A.D. Institu “dr Simo Milošević” i “Montenegro Bonus” d.o.o. u 2022. i je značajnu umanjio efekat ostvarene dobiti ostalih 16 preduzeća, povećavajući tako finansijske i fiskalne rizike na agregatnom nivou.

3.2 Analiza stepena primjene OECD smjernica o korporativnom upravljanju u javnim preduzećima

U nastavku je dat prikaz usaglašenosti korporativnog upravljanja na agregatnom nivou od najvećih 20 javnih preduzeća sa 7 smjernica OECD o korporativnom upravljanju u javnim preduzećima.

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Država nema propis ili dokument u kome su definisani njeni ukupni ciljevi po pitanju vlasništva u javnim preduzećima, odnosno jasnu politiku vlasništva.

Uloga države kao vlasnika

Nadzor nad javnim preduzećima u Cnoj Gori se vrši na decentralizovan način, odnosno na sektorskom nivou. Konkrentije, ne postoji razvijen sistem nadzora i praćenja poslovanja preduzeća sa jednog mjesta, već se vrši iz više resornih ministarstava uz nedovoljnu koordinaciju i odsustvo sistemskog pristupa, što ukazuje na slabosti nadzora.

Vlada koja predstavlja državu kao većinskog vlasnika po predlogu resornih ministarstava imenuje odbore direktora. Međutim, Vlada nema jasno definisane kriterijume izbora nezavisnih odbora direktora u javnim preduzećima, što je nepovoljan faktor uticaja na njihove poslovne rezultate.

Državna preduzeća u tržišnoj utakmici

Državna preduzeća u Crnoj Gori posluju shodno Zakonu o privrednim društvima, Zakonu o zaštiti konkurencije, Zakonu od kontroli državne pomoći itd. Drugim riječima, na njihovo poslovanje se primjenjuje isti pravni okvir kao i na privatna preduzeća u pogledu pristupa finansiranju, poreskih obaveza, radnog zakonodavstva i u velikoj mjeri važi pravilo “konkurentne neutralnosti”. Ipak, istraživanje je pokazalo da javna preduzeća u nekim slučajevima imaju povoljniji pristup finansiranju (kroz subvencije, garancije i ostale transfere države) u odnosu na privatni sektor. To ih stavlja u povoljniji položaj u odnosu na privatna, bez obzira što veliki broj njih posluje u regulisanim djelatnostima i imaju za cilj proizvodnju javnih dobara i usluga.

S druge strane, javna preduzeća su obveznici primjene Zakona o javnim nabavkama (osim u slučaju nekih izuzetaka), i oko 1/4 njih smatra da ih to stavlja u nepovoljniji položaj u tržišnoj utakmici.

³ Dobit ostvarena prije 2022.

- *Jednak tretman vlasnika i investitora,*

Oko 80% preduzeća koja su učestvovala u istraživanju je konstatovalo da je jednak tretman obezbjeđen kroz uključenost manjinskih akcionara u proces odlučivanja, tamo gdje država nije stoprocentni vlasnik.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje.*

85% analiziranih preduzeća ima kodeks o korporativnom upravljanju. Takođe, sva preduzeća imaju revizorske odbore i internu reviziju. 95% analiziranih preduzeća imaju planove integriteta, dok njih 85% ima menadžera integriteta kao dio anti-korupcijskih mjera. Preduzeća imaju društveno odgovorno poslovanje, ali 80% njih ne objavljuje sve podatke o sponzorstvima, donacijama itd.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Budući da su građani suštinski vlasnici državnih preduzeća, onda njihovo poslovanje i ostvarivanje vlasničkih prava države mora biti u cilju ostvarivanja javnog interesa. Zbog toga su potrebni visoki standardi transparentnosti i odgovornosti u preduzećima da bi se zainteresovana javnost uvjerila da se njima upravlja na način za najbolje ostvarivanje javnog interesa. 55% analiziranih preduzeća ne odgovara na zahtjeve za dostavljanje podataka.

Svih 20 analiziranih preduzeća objavljuje informacije na web site-u.

Oko 50% analiziranih preduzeća objavljuje informacije o opštim ciljevima, misiji i viziji poslovanja.

Oko 30% preduzeća objavljuje poslovne planove, dok 45% njih na svom sajtu objavljuje finansijske izvještaje kroz kroz izvještaje o poslovanju za prethodnu godinu.

Izvještaj eksternog revizora je dostupan na sajtu oko 40% preduzeća od ukupnog broja koji je u obavezi da angažuje eksternu reviziju.

Oko ½ analiziranih preduzeća objavljuje svoju vlasničku strukturu. Sva preduzeća objavljuju na web sajtu upravljačku strukturu (OD i menadžment).

Preduzeća ne objavljuju na web site kriterijume izbora odbora direktora jer ih država nije definisala.

Nijedno preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, niti na sajtu upućuju na sajt ASK-a gdje su ti podaci u većini slučajeva dostupni.

Ne objavljuju transakcije sa povezanim licima na sajtu, ali ih dostavljaju Poreskoj upravi.

Takođe, nadzor je fragmentiran između više ministarstava, a Vlada ne objavljuje agregirane izvještaje o poslovanju državnih preduzeća.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

U svih 20 preduzeća, Odbor direktora ima centralnu ulogu u upravljanju, planiranju, donošenju poslovnih odluka i praćenju rezultata poslovanja. OD je posrednik između države kao vlasnika i menadžmenta preduzeća. Pri tome, OD obavlja svoje dužnosti u ime i za interes i države kao vlasnika, kao i u ime i za interes preduzeća. Shodno najboljim EU praksama, OD treba biti profesionalan i nezavisan. Ipak, za razliku od najboljih međunarodnih praksi iako su zakonom definisani imenovanje i nadležnosti odbora direktora, ne postoje definisani kriterijumi nominacije nezavisnih članova OD, odnosno kriterijumi koje moraju ispuniti kandidati za članove OD. U više od 1/2 analiziranih preduzeća, članovi OD su aktivni političari/članovi političkih partija.

4. ANALIZA FINANSIJSKOG POSLOVANJA NA NIVOU 20 JAVNIH PREDUZEĆA PO SEKTORIMA I POJEDINAČNO

Podaci o finansijskim pokazateljima su sistematizovani u skladu sa Zakonom o klasifikaciji djelatnosti kojim se uređuje klasifikacija djelatnosti kao opšti standard prema kojem se vrši razvrstavanje jedinica razvrstavanja po djelatnostima, između ostalog i privrednih društava.

4.1 SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM, PAROM I KLIMATIZACIJA

4.1.1 Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

4.1.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
EPCG AD	0,00	0,00

Stope povrata na imovinu (ROA) i kapital (ROE) su se u 2022. godini približile nultoj vrijednosti što znači da je profitabilnost na niskom nivou.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
EPCG AD	1,94	1,81

Koeficijent tekuće likvidnosti EPCG AD u 2022. je bio blizu 2 što znači da je društvo u mogućnosti da uredno izmiruje svoje obaveze.

Koeficijent ubrzane likvidnosti EPCG bio je blizu vrijednosti 2 što ukazuje na visok stepen likvidnosti.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveze i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
EPCG AD	0,20	0,25

Pokazatelji solventnosti ukazuju na veoma niske rizike nesolventnosti ovih privrednih društava.

4.1.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja u EPCG sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država 98,7%, Ostali 1,2%, CKB zbirni kastodi račun 0,1%.

Djelatnost/Važnost poslovanja za javni interes: Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom.

Implementacija politike Vlade u preduću: U potpunosti se primjenjuje

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti precizirana, a država nema usvojenu jasnu politiku kojom je precizirana njena vlasnička uloga i ciljevi u preduzećima.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo energetike i rudarstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Skupština akcionarskog društva, Odbor direktora (7 članova) i Izvršni direktor

Definirani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju jasni i transparentni kriterijumi Vlade u nominaciji odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima autonomiju u poslovanju i formalnu razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izvještavanja prema državi kao vlasniku i objavljuje godišnje izvještaje o radu.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

EPCG posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Posluje u regulisanoj djelatnosti. Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik državne pomoći u 2022.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće podstiče aktivnu participaciju manjinskih akcionara kroz njihovo učešće u radu sjednica Skupštine akcionara i mogućnost predlaganja odluka uz poštovanje odredbi zakona koji definiše i utvrđuje određene % vlasništva akcionarskog kapitala, kao uslov za predlaganje i donošenje odluka.

Preduzeće ima **kodeks o korporativnom upravljanju, revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Mehanizmi kontrole u spječavanju konflikta interesa definisani su Zakonom o sprječavanju korupcije i internim procedurama preduzeća i isti se primjenjuju i prate.

Preduzeće ima **plan integriteta i menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeća objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovora na zahtjev za dobijanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Ne objavljuje finansijske izvještaje za prethodnu godinu predate Poreskoj upravi, ali su oni dostupni na sajtu PU i Montenegroberze.

Shodno zakonu, preduzeće anagžuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu PU.

Preduzeće ne objavljuje svoju vlasničku strukturu na sajtu. Objavljuje upravljачku strukturu (Odbor direktora i menadžment).

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nijesu definisane od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, i na sajtu upućuje na sajt ASK-a gdje su ti podaci dostupni.

Preduzeće objavljuje transakcije sa povezanim licima u okviru finansijskog izvještaja u napomenama uz finansijske izvještaje.

- *Odgovornosti odbora direktora*

Ne postoje kriterijumi države na osnovu kojih se nominuju i biraju članovi OD. Dio članova OD su aktivni političari/članovi političkih partija.

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora. OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Odbor direktora razmatra strateške i godišnje planove interne revizije, kao i godišnje planove Revizorskog odbora. Takođe, Odbor direktora razmatra i usvaja Godišnji izvještaj o radu Revizorskog odbora, Godišnji izvještaj o radu interne revizije, kao i preporuke na polugodišnjem i godišnjem nivou sa kojim preporukama se upoznaje menadžment Društva.

4.1.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u EPCG

Posmatrajući finansijske pokazatelje u EPCG, finansijski rizik poslovanja je nizak do umjeren. Korporativno upravljanje shodno OECD-a ukazuje na parcijalnu ispunjenost svake od sedam smjernica OECD-a. Pri tome, djelovi nekih smjernica koji se odnose na definisanje vlasničke funkcije države, i kriterijume za nominaciju nezavisnog odbora direktora nijesu definisani od strane države kao većinskog vlasnika. Unapređenje korporativnog upravljanja u djelovima gdje postoje navedene slabosti može voditi poboljšanju finansijskih rezultata.

4.1.2 Crnogorski elektroprenosni sistem AD

4.1.2.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
<i>CGES AD</i>	<i>0,06</i>	<i>0,09</i>

Profitabilnost društva je dobra. Ostvarena stopa povrata na imovinu (ROA) u 2022. godini je 6% dok je stopa povrata na kapital (ROE) čak 9%.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
<i>CGES AD</i>	<i>1,92</i>	<i>1,85</i>

Koeficijenti tekuće likvidnosti CGES AD u 2022. godini bio je blizu 2 što znači da je društvo bilo u mogućnosti da uredno izmiruju svoje obaveze.

Koeficijenti ubrzane likvidnosti CGES je bio blizu vrijednosti 2 što ukazuje na visok stepen likvidnosti.

Solventnost

	<i>Odnos ukupnih obaveze i kapitala</i>	<i>Odnos ukupnih obaveza i imovine</i>
<i>CGES AD</i>	<i>0,31</i>	<i>0,45</i>

Pokazatelji solventnosti ukazuju na niske rizike nesolventnosti ovog privrednog društva.

4.1.2.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država 55%, Terna -Rette Elettrica Nazionale S.p.A 29,02%, Elektromreža Srbije, Beograd 15%, fizička lica 6,69%.

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) je operator elektroprenosnog sistema, odgovoran za balansiranje sistema električne energije u skladu sa javnim interesom.

Implementacija strategije i politike Vlade: U potpunosti.

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo energetike i rudarstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Skupština akcionarskog društva, Odbor direktora (7 članova) i Izvršni direktor

Definirani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju jasni i transparentni kriterijumi Vlade u izboru odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima visok stepen operativne autonomije u poslovanju, i razdvojenost vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, zakoni u oblasti energetike, Zakon o javnim nabavkama i sl). Ipak, pravni okvir u određenim djelatnostima otežava i komplikuje poslovanje. Konkretno, javne nabavke su jedan segmenata poslovanja koji je dosta komplikovan, usporava procese, utiče na kašnjenje u realizaciji određenih projekata a u velikom broju slučajeva utiče na značajno povećanje troškova vezanih za same nabavke. Takođe, rešavanje imovinsko-pravnih odnosa čak i u situacijama kada je za određene projekte

utvrđen javni interes, nije adekvatno zakonski uređeno, pa prouzrokuje kašnjenje u realizaciji značajnih investicija.

Izvještavanje prema vlasniku: Društvo ima definisanu politiku izvještavanja prema državi kao vlasniku.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

CGES posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Posluje u regulisanoj djelatnosti. Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik državne pomoći u 2022. (subvencija, poreskih olakšica, garancija), a u 2023. godini je bilo korisnik državne garancije.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće ima aktivnu politiku komunikacije sa vlasnicima i investitorima, a manjinski akcionari su članovi Odbora direktora.

Ima **kodeks o korporativnom upravljanju, revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan integriteta i menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeća objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovora na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada i informacije o opštim ciljevima poslovanja na godišnjem nivou.

Djelimično objavljuje finansijske izvještaje za prethodnu godinu predate Poreskoj upravi.

Shodno zakonu, preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu Poreske uprave (PU).

Preduzeće ne objavljuje svoju vlasničku strukturu na sajtu. Objavljuje na web sajtu upravljačku strukturu (OD i menadžment).

Preduzeća ne objavljuju na sajtu kriterijume izbora odbora direktora jer ih Vlada nije definisala.

Predizeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, i na sajtu ne upućuje na sajt ASK-a gdje su ti podaci u većini slučajeva dostupni.

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima na sajtu, ali ih dostavljaju Poreskoj upravi u sklopu izvještaja o transfernim cijenama.

- *Odgovornosti odbora direktora*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora . OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Zavisno od predmeta koji se razmatraju, Odbor direktora periodično na sjednicama razmatra izvještaje Revizorskog odbora i interne revizije.

4.1.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u CGES AD

Posmatrajući finansijske pokazatelje u CGES, finansijski rizik poslovanja je nizak. Korporativno upravljanje je djelimično usklađeno sa smjernicama OECD-a. Pri tome, ispunjenost dijela smjernica koje se odnose na obrazoženje vlasništva države I odgovornost odbora direktora zavisi od same države koja nema jasno definisanu vlasničku funkciju u preduzećima, i nema jasne kriterijume za nominaciju nezavisnog odbora direktora. Navedeno je moglo uticati na finansijske performanse preduzeća, iako je u pitanju preduzeće sa jednim od naprednijih nivoa korporativnog upravljanja i jednim od najboljih finansijskih rezultata u okviru analizirane grupe od 20 preduzeća.

4.1.3 Crnogorski elektrodistributivni sistem d.o.o.

4.1.3.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
CEDIS DOO	-0,03	-0,04

Stope povrata na imovinu i kapital su u 2022. godini bile negativne odnosno poslovna godina je završena sa gubitkom.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
CEDIS DOO	1,11	0,83

Izračunati koeficijent tekuće likvidnosti za CEDIS DOO iznosi 1,11 što ukazuje da Društvo ima teškoća u izmirivanju obaveza i da ima visok rizik nelikvidnosti. Koeficijent ubrzane likvidnosti je ispod 1 što ukazuje da ovo privredno društvo ima poteškoće da u veoma kratkom roku iz kratkoročne likvidne imovine izmiri sve kratkoročne obaveze.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
CEDIS DOO	0,22	0,28

Pokazatelji solventnosti ukazuju na veoma niske rizike nesolventnosti.

4.1.3.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: 100% Elektroprivreda Crne Gore

Djelatnost/Važnost poslovanja za javni interes: Obavljanje poslova operatora distributivnog sistema

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u u ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo energetike i rudarstva

Forma privrednog društva: Društvo sa ograničenom odgovornošću

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade i potpuno precizni i transparentni kriterijumi izbora nezavisnog odbora direktora

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima određeni stepen operativne autonomije u poslovanju, i formalnu razdvojenost vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izveštavanja prema vlasniku, a godišnji izveštaji o poslovanju su objavljeni.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

CEDIS posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakon o energetici, Zakon o efikasnom korišćenju energije, Zakon o životnoj sredini, Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Posluje u regulisanoj djelatnosti.

Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik državne pomoći u 2022.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće ima aktivnu politiku komunikacije sa vlasnikom.

Preduzeće ima kodeks o **korporativnom upravljanju, revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan integriteta**, ali nema **menadžera integriteta**.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće objavljuje godišnji plan rada i informacije o opštim ciljevima poslovanja na godišnjem nivou.

Preduzeće objavljuje finansijske izvještaje za prethodnu godinu, kao dio godišnjeg izvještaja o poslovanju.

Preduzeće anagažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu PU; ali ne i na sajtu preduzeća.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu. Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nijesu definisane od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, niti na sajtu upućuje na sajt ASK-a gdje su ti podaci u većini slučajeva dostupni.

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima na sajtu, ali ih dostavlja Poreskoj upravi.

Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora . OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Zavisno od predmeta koji se razmatraju, Odbor direktora periodično na sjednicama razmatra izvještaje Revizorskog odbora i interne revizije.

Preduzeće nije odgovorilo na upitnik u okviru istraživanja, pa niejsu dobijeni detaljniji odgovori o radu OD.

4.1.3.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u CEDIS AD

Posmatrajući finansijske pokazatelje u CEDIS, finansijski rizik poslovanja je umjeren do visok. Korporativno upravljanje shodno smjernicama OECD-a ukazuje na nižu do djelimičnu ispunjenost smjernica OECD-a. Pri tome, ispunjenost dijela smjernica koje se odnose na obrazloženje vlasništva države i odgovornost odbora direktora zavisi od same države koja nema jasno definisanu vlasničku funkcije u preduzećima, i nema jasne i transparentne kriterijume za nominaciju nezavisnog odbora direktora, a pojedini članovi upravljačke strukture su politički aktivna lica.

4.2 SAOBRAĆAJ I SKLADIŠTENJE

4.2.1. Aerodromi Crne Gore AD

4.2.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
AERODROMI CRNE GORE AD	0,01	0,01

Preduzeće je u 2022. poslovalo sa dobitkom. Ipak, stope povrata na imovinu i kapital su bile veoma niske, odnosno blizu nulte vrijednosti.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
AERODROMI CRNE GORE AD	3,83	3,78

Koeficijenti tekuće i ubrzane lividnosti Aerodromi Crne Gore AD, ukazuje na činjenicu da ovo društvo nema problema sa izmirivanjem obaveza iz likvidne imovine.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
AERODROMI CRNE GORE AD	0,17	0,20

Indikatori solventnosti ukazuju da je u 2022.godini privredno društvo Aerodromi Crne Gore AD, imalo veoma nizak rizik nesolventnog poslovanja.

4.2.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: 100% Država Crna Gora

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Pružanje sigurnih, bezbjednih, visoko kvalitetnih i troškovno–efikasnih usluga i infrastrukture u avio saobraćaju

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u u ovoj oblasti.

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna i precizirana jednim dokumentom.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade i potpuno precizni i transparentni kriterijumi izbora nezavisnog odbora direktora

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, Zakon o javnim nabavkama i sl).

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izveštavanja prema vlasniku, ali godišnji izvještaji o poslovanju nijesu objavljeni na sajtu.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

ACG posluju u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori. Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik državne pomoći u 2022. (subvencija, poreskih olakšica, garancija). Preduzeće ima poreski dug, kao i dug za struju vodu i komunalije.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće ima aktivnu politiku komunikacije sa državom kao jedinim vlasnikom.

Preduzeće ima **kodeks o korporativnom upravljanju, revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće **ima plan intergriteta i menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće ne objavljuje finansijske izvještaje za prethodnu godinu na svom sajtu, i oni su jedino dostupni na sajtu Poreske uprave.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu PU; ali ne i na sajtu preduzeća.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu kriterijume za izbor odbora direktora jer nijesu definisani od strane države kao vlasnika.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru. Ti podaci su dostupni na sajtu ASK-a.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora. OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Odbor direktora najmanje 4 puta godišnje na sjednicama razmatra izvještaje Revizorskog odbora i interne revizije.

4.2.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Aerodromi Crne Gore AD

Preduzeće Aerodromi AD ima djelimičnu primjenu smjernica OECD dobrog korporativnog upravljanja. Iako postoji prostor za unapređenje korporativnog upravljanja, finansijski rizici poslovanja ovog društva, na osnovu podataka za 2022. godinu su niski. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja naročito postoji u dijelu definisanja kriterijuma za imenovanje nezavisnog OD, a pojedini članovi upravljačke strukture su politički aktivna lica.

4.2.2. Crnogorska plovidba AD

4.2.2.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	<i>Povrat na imovinu (ROA)</i>	<i>Povrat na kapital (ROE)</i>
CRNOGORSKA PLOVIDBA AD	0,06	/

Preduzeće je u 2022. godini poslovalo sa dobitkom. Stopa povrata na imovinu je dosta niska.

Indikator povrata na kapital za 2022. godinu se ne može izračunati iz razloga što je kapital negativan a što je posledica akumuliranih gubitaka iz prethodnih godina.

Likvidnost

	<i>Koeficijent tekuće likvidnosti</i>	<i>Koeficijent ubrzane likvidnosti</i>
CRNOGORSKA PLOVIDBA AD	0,05	0,01

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti preduzeća je blizu nule što znači da ima poteškoće da u veoma kratkom roku iz kratkoročne likvidne imovine izmiri sve kratkoročne obaveze i da ima visok rizik (ne)likvidnosti.

Solventnost

	<i>Odnos ukupnih obaveza i kapitala</i>	<i>Odnos ukupnih obaveza i imovine</i>
CRNOGORSKA PLOVIDBA AD	1,09	/

Indikatori solventnosti preduzeća Crnogorska plovidba AD ukazuje na rizik ulaska u zonu nesolventnog poslovanja.

4.2.2.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjericama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Vlada Crne Gore 99,97%, Zavod za zapošljavanje 0,03%

Djelatnost/Važnost poslovanja za javni interes: Preduzeće je brodovlasnik / brodski menadžment, posluje na međunarodnom otvorenom pomorskom tržištu u skladu sa principima i standardima međunarodnog otvorenog pomorskog tržišta. Uz osnovnu djelatnost kompanijski akt o osnivanju daje široke mogućnosti rada u domaćoj i međunarodnoj trgovini, agencijskim poslovima, poslovima zastupanja itd.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti.

Politika vlasništva države: Nije precizno definisana/ u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (7 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i formalnu razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, Zakon o javnim nabavkama i sl).

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izvještavanja prema vlasniku.

Državna preduzeća u tržišnoj utakmici

Društvo posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori. Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće je korisnik državnih garancija iz 2010. u visini kredita za kupovinu brodova.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Nema manjinskih akcionara, a komunikacija sa državom kao stopostotnim vlasnikom je aktivna.

Preduzeće ima **revizorski odbor i internu reviziju**.

Preduzeće nema **kodeks o korporativnom upravljanju**.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan intergriteta i menadžera integriteta**.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ima, ali ne objavljuje godišnji plan rada na sajtu.

Preduzeće ne objavljuje na web site-u izvještaje o poslovanju i finansijske izvještaje. Finansijski izvještaji su dostupni jedino kod PU.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni kod PU.

Preduzeće ne objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu kriterijume izbora odbora direktora jer isti nijesu definisani od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima, jer ih nije bilo u 2022.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Odbor direktora razmatra sve Izvještaje revizorskog odbora i interne revizije po potrebi.

4.2.2.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Crnogorske plovidbe AD

Crnogorska plovidba AD ima niži stepen primjene smjernica OECD-a o dobrom korporativnom upravljanju, iako ima poboljšanja u odnosu na prethodne godine. Finansijski rezultati poslovanja preduzeća su nepovoljni u 2022. godini, i karakteriše ih visok finansijski rizik. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja naročito postoji u dijelu transparentnosti, kao i definisanju kriterijuma države za imenovanje OD. Društvo je korisnik

državnih garancija izdatih u ranijem periodu što ukazuje da je potrebno dalje unapredjivati okvir za ravnopravniji tretman državnih i privatnih preduzeća.

4.2.3 Barska plovidba AD

4.2.3.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
BARSKA PLOVIDBA AD	0,07	/

Preduzeće je poslovalo sa dobitkom. Stope povrata na imovinu je niska.

Indikator povrata na kapital za 2022. godinu se ne može izračunati iz razloga što je kapital negativan a što je posljedica akumuliranih gubitaka iz prethodnih godina.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
BARSKA PLOVIDBA AD	0,26	0,24

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti preduzeća Barska plovidba AD je blizu nule što znači da ima poteškoće da u veoma kratkom roku iz kratkoročne likvidne imovine izmire sve kratkoročne obaveze i da ima visok rizik (ne)likvidnosti.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
BARSKA PLOVIDBA AD	1,11	/

Indikatori solventnosti kod društva Barska plovidba AD, ukazuju na rizik ulaska u zonu nesolventnog poslovanja.

4.2.3.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Fizička lica 36.0563%, država 18,6348 %, Investiciono-razvojni fond i 16,1562 %, Fond PIO 12,8314 %, Zavod za zapošljavanje 4,2771 %, Ostala pravna lica 12.04 %.

Djelatnost/važnost za javni interes: Obavljanje pomorskog saobraćaja, usluga putničkog terminala i drugih pratećih usluga u vezi sa osnovnom djelatnošću Društva.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u u ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definirani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju i formalnu razdvojenost vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izveštavanja prema vlasniku.

Državna preduzeća u tržišnoj utakmici

Preduzeće posluju u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori. Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće se ne može zadužiti na tržištu bez garancije države. Preduzeće je korisnik državnih garancija iz prethodnog perioda (2012), ali nije korisnik garancija u 2022. i 2023.godini.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Samo kroz članstvo u Odboru direktora sa jednim predstavnikom od ukupno pet.

Preduzeće ima **revizorski odbor i internu reviziju.**

Preduzeće ima **kodeks o korporativnom upravljanju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan integriteta i menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dobijanje podataka.

Preduzeće nema godišnji plan rada na sajtu.

Preduzeće objavljuje na web site-u izvještaje o poslovanju.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu.

Preduzeće ne objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, ali su dostupni na web site-u ASK-a.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora. OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Odbor direktora razmatra sve Izvještaje revizorskog odbora koji se odnose na periodične finansijske iskaze, koje je Odbor direktora dužan usvojiti.

4.2.3.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Barska plovidba AD

Barska plovidba ima djelimičnu usklađenost stepena korporativnog upravljanja sa smjernicama OECD-a, iako ima izvjesnog napretka. Finansijski rizici poslovanja društva u 2022.godini su visoki, što je trend od ranije. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja postoji u dijelu definisanja kriterijuma za imenovanje OD, kao i učešću u tržišnoj utakmici.

4.2.4 Luka Bar AD

4.2.4.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
LUKA BAR AD	0,06	0,08

Privredno društvo je u 2022. godini poslovalo sa dobitkom. Stope povrata na imovinu (ROA) i kapital (ROE) su dosta niske, ali je rizik ulaska u zonu neprofitabilnosti nizak.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
LUKA BAR AD	3,63	3,47

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti preduzeća Luka Bar AD u 2022. ukazuje na činjenicu da ovo društvo nema problema sa izmirivanjem obaveza iz likvidne imovine.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
LUKA BAR AD	0,20	0,25

Luka Bar AD, pomatrano po indikatorima duga u odnosu na imovinu i duga u odnosu na kapital, ima veoma nizak rizik nesolventnog poslovanja.

4.2.4.2 *Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama*

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država 78,55%, fizička lica 18,5%; pravna lica 1,66%; fondovi 0.01%; nerezidenti-fizička lica 0,8%; radnici Luke Bar AD sa DOO 0,28%; nerezidenti-pravna lica 0,11%; osnivači carinske zone 0,09%.

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Osnovna djelatnost Luke Bar je pretovar i skladištenje suvih rasutih tereta, tečnih tereta, specijalnih tereta, ro-ro i generalnih tereta, promet putnika i punjenje i pražnjenje kontejnera. Uz navedeno, Luka Bar je i Slobodna zona na gotovo kompletnoj svojoj površini, što otvara mogućnosti organizovanja proizvodnih i ostalih djelatnosti korišćenjem prednosti koje pruža poslovanje u režimu Slobodne zone.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti i objavljuje ciljeve i misiju poslovanja.

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti definisana i javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, Zakon o javnim nabavkama i sl). Postoje određeni izazovi po pitanju nedovoljne usaglašenosti pojedinih zakona (Zakon o reviziji i Zakon o unutrašnjim kontrolama itd).

Izveštavanje prema vlasniku: Preduzeće trenutno razvija politiku izveštavanja. Objavljuje godišnje izvještaje o poslovanju.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori. Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik subvencija, poreskih olakšica i državnih garancija u 2022. Preduzeće se može zadužiti bez državne garancije.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće podstiče aktivniju participaciju manjinskih akcionara Poslovnikom o radu Skupštine akcionara AD, Etičkim kodeksom Luka Bar AD, objavom cjelovitom materijala za Skupštinu akcionara na web site-u društva.

Preduzeće ima **revizorski odbor i internu reviziju**.

Preduzeće ima **kodeks o korporativnom upravljanju** (kroz prihvatanje kodeksa Montenegroberze).

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan integriteta i menadžera integriteta**.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ima, ali ne objavljuje godišnji plan rada na sajtu.

Preduzeće objavljuje na web site-u izvještaje o poslovanju i finansijske izvještaje.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni kod PU.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nijesu definisane od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, ali su dostupne na sajtu ASK-a.

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima na sajtu.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Ne postoje jasne i transparentni kriterijumi države za imenovanje odbora direktora.

Odbor direktora veoma često razmatra izvještaje interne revizije dostavljene u skladu sa strateškim planom i Godišnjim planom interne revizije. Donosi odluke i zaključke vezano za dalja postupanja. Razmatra izvještaje i mišljenja revizorskog odbora čiji predstavnik/presjednik prisustvuje svim sjednicama Odbora direktora.

4.2.4.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Luka Bar AD

Korporativno upravljanje u preduzeću Luka Bar AD je djelimično usaglašeno sa smjernicama OECD-a o dobrom korporativnom upravljanju i vremenom je poboljšano. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja postoji u dijelu definisanja kriterijuma za imenovanje nezavisnog OD, što prvenstveno zavisi od države kao vlasnika. Iako nije u potpunosti usaglašeno sa smjernicama OECD, postepeno poboljšano korporativno upravljanje je doprinijelo i poboljšanim finansijskim rezultatima u odnosu na 2021. budući da su finansijski rizici poslovanja Luke Bar prema podacima iz 2022. godine niski.

4.2.5 Monteput d.o.o.

4.2.5.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
MONTEPUT DOO	0,04	0,69

Preduzeće je u 2022. godini poslovala sa dobitkom.

Stope povrata na imovinu je dosta niska. Stope povrata na kapital je iznosila 0,69.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
MONTEPUT DOO	1,81	1,78

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti ukazuju na činjenicu da preduzeće nema problema sa izmirivanjem obaveza iz likvidne imovine. Rizik ulaska u zonu nelikvidnosti je nizak.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
MONTEPUT DOO	0,94	16,44

Indikatori solventnosti Monteputa DOO ukazuju na visok rizik ulaska u zonu nesolventnog poslovanja. Ovaj rizik je posebno izražen kroz indikator odnosa ukupnih obaveza i imovine, prvenstveno iz razloga što Monteput za svoje poslovanje koristi državnu imovinu koja nije evidentirana u poslovnim knjigama Društva.

4.2.5.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država 100%

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Monteput, kao privredno društvo, zaduženo je za upravljanje autoputevima, brzim saobraćajnicama, dijelovima državnog puta, putnim građevinskim objektima i pratećim sadržajima.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti i objavljuje ciljeve i misiju poslovanja.

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna i država treba preciznije da je definiše.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Društvo sa ograničenom odgovornošću

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima i sl).

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izveštavanja prema vlasniku, i objavljuje godišnje izvještaje o poslovanju.

Državna preduzeća u tržišnoj utakmici

Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik državne pomoći (subvencija i državnih garancija) u 2022. Ipak, preduzeće se ne može kreditno zadužiti bez garancije države. Preduzeće nije imalo poreskog duga u 2022. godini.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće nema manjinske akcionare i ima veoma aktivnu komunikaciju sa državom kao jedinim vlasnikom.

Preduzeće ima **revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan intergriteta i menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dobijanje podataka.

Preduzeće ima, ali ne objavljuje godišnji plan rada na sajtu.

Preduzeće ne objavljuje na web site-u izvještaje o poslovanju i finansijske izvještaje.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu zaključno sa 2021.godinom.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nisu definisane od strane države kao vlasnika.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima na sajtu.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Odbor direktora u prosjeku, 7-8 puta godišnje razmatra preporuke, mišljenja i ostala akta Revizorskog odbora, te izvještaje, planove i ostala akta interne revizije, nakon čijeg usvajanja, kroz akcioni plan, prati primjenu preporuka.

4.2.5.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Luka Bar AD

Monteput d.o.o. ima djelimičnu primjenu kriterijuma dobrog korporativnog upravljanja sa smjernicama OECD. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja postoji u dijelu definisanja kriterijuma države za imenovanje OD i vlasničke funkcije države. Finansijski rizik poslovanja ovog preduzeća je umjeren usljed izazova visokog rizika (ne)solventnosti koji su karakteristični ne samo za 2022., već za više godina unazad. Zbog toga je dalje usklađivanje sa smjernicama dobrog korporativnog upravljanja važan faktor uticaja na poboljšanje finansijskih rezultata.

4.2.6 Željeznički prevoz Crne Gore a.d.

4.2.6.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
ŽELJEZNIČKI PREVOZ CRNE GORE AD	0,05	0,10

Stope povrata na imovinu je bila niska.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
ŽELJEZNIČKI PREVOZ CRNE GORE AD	0,61	0,39

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti preduzeća Željeznički prevoz AD su blizu nule što znači da ovo društvo ima poteškoće da u veoma kratkom roku iz kratkoročne likvidne imovine izmiri sve kratkoročne obaveze i da imaju visok rizik (ne)likvidnosti.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
ŽELJEZNIČKI PREVOZ CRNE GORE AD	0,49	0,95

Indikatori solventnosti ovog preduzeća ukazuju na relativno nizak rizik nesolventnosti.

4.2.6.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država 89,28%; Fond PIO 1,13%; Zavod za zapošljavanje 0,45%; IRF 0,027%, Zbirni custody račun 2,82%; Fond zajedničkog ulaganja „Trend“ 1,78%; Otvoreni investicioni fond „Moneta“ 0,79%; Društvo „MIG“ 0,63%; Otvoreni investicioni fond Eurofond 0,02%; Ostali 3,08%.

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Javni prevoz putnika.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti i objavljuje ciljeve i misiju poslovanja.

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna i država treba preciznije da je definiše.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne kriterijume izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, Zakon o željeznici i sl).

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izveštavanja prema vlasniku, i objavljuje godišnje izveštaje o poslovanju.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik državne pomoći (subvencija i državnih garancija) u 2022. U 2023.godini je država izdala garanciju za kredit ovog preduzeća.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće nema manjinske akcionare, dok ima veoma aktivnu komunikaciju sa državom kao jedinim vlasnikom.

Preduzeće ima **revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan intergriteta i menadžera integriteta**.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada na sajtu.

Preduzeće ne objavljuje na web site-u izvještaje o poslovanju i finansijske izvještaje.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji su dostupni na sajtu Poreske uprave.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nisu definisane od strane države kao vlasnika.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru (dostupne na sajtu ASK-a).

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima na sajtu.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Ne postoje jasne i transparentni kriterijumi države za imenovanje odbora direktora.

Odbor direktora s vremena na vrijeme razmatra preporuke, mišljenja i ostala akta Revizorskog odbora, te izvještaje, planove i ostala akta interne revizije.

4.2.6.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Željeznički prevoz AD

ŽPCG djelimično primjenjuje smjernice OECD-a o dobrom korporativnom upravljanju, što utiče na finansijsko poslovanje društva. Finansijski rizik poslovanja društva u 2022. godini je bio umjeren, zbog izazova nepovoljne likvidnosti. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja postoji, naročito u dijelu definisanja kriterijuma za imenovanje OD postoji, čime bi se doprinijelo i poboljšanju finansijskih rezultata na srednji rok.

4.2.7 Pošta Crne Gore a.d.

4.2.7.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
POŠTA CRNE GORE AD	0,00	0,00

Stope povrata na imovinu ovog društva su dosta niske, tj. skoro da nije ostvaren povrat na imovinu i kapital.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
POŠTA CRNE GORE AD	2,95	2,91

Koeficijenti tekuće i ubrzane lividnosti privrednog društva Pošta Crne Gore AD ukazuju na činjenicu da ova društva nemaju problema sa izmirivanjem obaveza iz likvidne imovine.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
POŠTA CRNE GORE AD	0,13	0,15

Na osnovu analiziranih indikatora solventnosti, Pošta Crne Gore AD imaju veoma nizak rizik nesolventnog poslovanja.

4.2.7.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD• *Obrazloženje državnog vlasništva***Vlasnička struktura:** /

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Pružanje ekonomski, ekološki i socijalno održivih univerzalnih poštanskih usluga u skladu sa potrebama građana/građanki i društva.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u u ovoj oblasti i objavljuje ciljeve i misiju poslovanja.

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna i država treba preciznije da je definiše.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i formalnu razdvojenost vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, spoljnotrgovinski propisi i sl).

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izveštavanja prema vlasniku, i djelimično objavljuje godišnje izvještaje o poslovanju.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik državne pomoći (subvencija i državnih garancija) u 2022.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: /

Preduzeće ima revizorski odbor i internu reviziju.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima plan integriteta i menadžera integriteta.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada na sajtu.

Preduzeće djelimično objavljuje na web site-u izvještaje o poslovanju i finansijske izvještaje.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji su dostupni na sajtu Poreske uprave.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nisu definisane od strane države kao vlasnika.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru (dostupne na sajtu ASK-a).

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima na sajtu.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora.

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

4.2.7.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Pošta Crne Gore AD

Pošta Crne Gore AD ima djelimično primijenjen smjernice OECD-a o dobrom korporativnom upravljanju. Finansijski rizici poslovanja su niski, tj. jedino je nešto viši rizik (ne) profitabilnosti, pa je dalje unapređenje korporativnog upravljanja, naročito u smislu definisanja kriterijum nominacije nezavisnih odbora direktora od strane Vlade, kao i unapređenja transparentnosti.

4.3 GRAĐEVINARSTVO

4.3.1 Željeznička infrastruktura AD

4.3.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
ŽELJEZNIČKA INFRASTRUKTURA CRNE GORE AD	0,00	0,00

Željeznička infrastruktura AD je u 2022. godini poslovala sa neznatnim dobitkom i stope povrata na imovinu (ROA) i na kapital (ROE) su približne nultoj vrijednosti. Evidentan je umjeren rizik ulaska u zonu poslovanja sa gubitkom, i to je trend iz prethodnih godina.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
ŽELJEZNIČKA INFRASTRUKTURA CRNE GORE AD	1,11	0,86

Koeficijent tekuće likvidnosti Željezničke infrastrukture AD u 2022. godini je iznosio 1,11 a ubrzane likvidnosti 0,86 što znači da je pozicija likvidnosti ovog Društva na graničnom nivou.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
ŽELJEZNIČKA INFRASTRUKTURA CRNE GORE AD	0,15	0,17

Odnos ukupnih obaveza i kapitala i odnos ukupnih obaveza i imovine Željezničke infrastrukture AD ukazuju da Društvo ima veoma nizak rizik nesolventnosti.

4.3.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država Crna Gora 72%; Crnogorska komercijalna banka AD (Zbirni custody račun) 1%; Zavod za zapošljavanje Crne Gore 1%; European Funds Inc 1%; Otvoreni investicioni fond Moneta 2%; Fond PIO 3%; Otvoreni investicioni fond "Trend" 5%; NLB banka AD Zbirni custody račun 5%; Fizička lica 8%; Ostali akcionari 2%.

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: U svojstvu upravljača infrastrukture, kao javnog dobra u opštoj upotrebi i vlasništvu države Crne Gore, Željeznička infrastruktura izgrađuje i investira u željezničku infrastrukturu, brine se o njenoj modernizaciji i održavanju, osigurava pristup i dodjeljuje infrastrukturne kapacitete svim zainteresovanim željezničkim prevoznicima, koji ispunjavaju zakonske uslove, određuje naknade za korišćenje infrastrukturnih kapaciteta, izrađuje i objavljuje red vožnje, organizuje i reguliše željeznički saobraćaj.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i formalnu razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, Zakon o javnim nabavkama i sl).

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izveštavanja prema vlasniku, i objavljuje godišnje izvještaje o poslovanju.

Državna preduzeća u tržišnoj utakmici

ACG posluju u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće je bilo korisnik subvencija i transfera iz budžeta u 2022.

Preduzeće ima poreski dug, kao i dug za struju vodu i komunalije.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće ima politiku komunikacije sa svim vlasnicima kroz zastupljenost manjinskih akcionara u Odboru direktora.

Preduzeće ima **kodeks o korporativnom upravljanju, revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima plan integriteta i menadžera integriteta.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se djelimično objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće objavljuje finansijske izvještaje kroz **izvještaj o poslovanju na svom sajtu.**

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu kriterijume izbora odbora direktora jer isti nisu definisani od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

Ne objavljuje transakcije sa povezanim licima na sajtu, ali ih dostavljaju Poreskoj upravi.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Ne postoje jasne i transparentni kriterijumi države za imenovanje odbora direktora.

Odbor direktora razmatra sve Izvještaje revizorskog odbora i interne revizije odmah nakon njihovog dostavljanja, i nalaže nadležnim sektorima da postupaju po preporukama.

4.3.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Željeznička Infrastruktura AD

ŽICG ima djelimičnu primjenu smjernica OECD dobrog korporativnog upravljanja. Finansijski rizik poslovanja preduzeća je umjeren i isti kao u 2021.godini. Razlog toga je poslovanje na ivici profitabilnosti i nepovoljna likvidnost. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja postoji u dijelu definisanja kriterijuma za imenovanje OD, što bi doprinijelo i boljim finansijskim performansama.

4.4 INFORMISANJE I KOMUNIKACIJE

4.4.1. Javno preduzeće „Radio i televizija Crne Gore“

4.4.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
RTCG	0,02	0,03

Radio i televizija Crne Gore je u 2022. godini ostvarila povrat na imovinu (ROA) od 2% i povrat na kapital (ROE) od 3% što je ekvivalent pozitivnom poslovanju u posmatranoj poslovnoj godini.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
RTCG	2,04	1,92

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti RTCG u 2022. godini pokazuju da RTCG nema problema u izmirivanju svojih kratkoročnih obaveza.

- Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
RTCG	0,33	0,48

Indikatori solventnosti RTCG mjereni odnosom ukupnih obaveza i kapitala i ukupnih obaveza i imovine ukazuju na nizak i veoma nizak rizik nesolventnosti.

4.4.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država Crna Gora 100%

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: pružanje kredibilnih informacija važnih za pojedinca, porodicu, društvo, državu.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Skupština Crne Gore

Forma privrednog društva: Javno preduzeće

Organi upravljanja: Savjet (9 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: /

Razdvojenost vlašničke i upravljačke funkcije: /

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća.

Izveštavanje prema vlasniku: Društvo ima politiku izvještavanja prema vlasniku, i objavljuje godišnje izvještaje o poslovanju.

Državna preduzeća u tržišnoj utakmici

Nema raspoloživih informacija o poreksom dugu i subvencijama. Država je u obavezi da izdvaja zakonom određeni % tekućeg budžeta za finansiranje JP RTCG.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: /

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima plan integriteta i menadžera integriteta.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za slobodan pristup informacijama.

Preduzeće objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće objavljuje finansijske izvještaje na svom sajtu.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu.

Preduzeće objavljuje svoju upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, ali su dostupni na web site-u ASK.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: /

4.4.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću RTCG

RTCG funkcioniše kao javno preduzeće koje ima Savjet koji bira Skupština i budžetski je korisnik, te funkcioniše na nešto drugačiji način od ostalih preduzeća koja su predmet ovog istraživanja. Ovo preduzeće je time u drugačijem položaju u odnosu na ostala privredna društva koja nijesu budžetski korisnici, a finansijski rizici njegovog poslovanja su niski.

4.5 POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO

4.5.1 Plantaže 13. jul AD Podgorica

4.5.1.1. Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
PLANTAŽE 13. JUL AD	-0,03	-0,03

Plantaže 13. jul AD je u 2022. godini u zoni poslovnog gubitka na šta ukazuju negativne stope povrata na imovinu i kapital.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
PLANTAŽE 13. JUL AD	1,59	0,24

Koeficijent tekuće likvidnosti od 1,59 i koeficijent ubrzane likvidnosti od 0,24 pokazuju da Plantaže 13. jul imaju problema sa izmirivanjem kratkoročnih obaveza iz svoje likvidne imovine.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
PLANTAŽE 13. JUL AD	0,18	0,22

Koeficijenti solventnosti ukazuju na veome niske rizike solventnosti Plantaže 13. jul AD.

4.5.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država 55%, ostali akcionari 45%

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Proizvodnja grožđa, vina i lozove rakije

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi djelimično implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Forma privrednog društva: Akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (7 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Pravni okvir: Država je obezbijedila pravni okvir poslovanja preduzeća koji značajno usaglašen sa EU acquis (Zakon o privrednim društvima, Zakon o javnim nabavkama i sl). Ipak, pravni okvir nije potpuno adekvatan za poslovanje preduzeća.

Izveštavanje prema vlasniku: Preduzeće nema jasno definisanu politiku izvještavanja koja definiše javno dostupne ciljeve poslovanja, principe, pravila i procedure izvještavanja akcionara, nadležnih organa, javnosti i svih interesnih grupa.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori. Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Preduzeće nije bilo korisnik subvencija i transfera iz budžeta u 2022, osim pomoći vlade za saniranje posljedica vremenskih nepogoda. Preduzeće se ne može zadužiti bez državne garancije. Preduzeće nije korisnik poreskih olakšica. Preduzeće ima poreski dug.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće ima politiku komunikacije sa svim vlasnicima blagovremenim, potpunim informisanjem akcionara, konstantnom dostupnošću akcionarima, koji imaju uvid u sva relevantna dokumenta Društva, uključujući finansijske izvještaje sve odluke se, najčešće, donose jednoglasno.

Preduzeće nema **kodeks o korporativnom upravljanju**.

Ima **revizorski odbor i internu reviziju**.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan intergriteta i menadžera integriteta**.

Poštovanjem Zakona o sprečavanju korupcije sprečava se konflikt interesa članova Odbora direktora, dok se objektivnost i isključivanje političkog uticaja na donošenje odluka postiže na način što se odluke u Društvu donose isključivo na onovu izvještaja nadležnih službi i izvršnog menadžmenta.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće objavljuje finansijske izvještaje kroz izvještaj o poslovanju na svom sajtu.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni na sajtu PU.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nisu definisane od strane Vlade.

Preduzeće objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

Nije bilo transakcija sa povezanim licima u 2022.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora.

Revizorski odbor prisustvuje svim sjednicama Odbora direktora i svi Izvještaji se razmatraju odmah po dostavljanju. Preduzete mjere zavise od sadržine izvještaja, ali se mišljenja i preporuke Revizorskog odbora, po pravilu, usvajaju i poštuju.

4.5.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Plantaže 13.jul AD

Plantaže 13. jul AD ima značajan stepen primjene smjernica OECD dobrog korporativnog upravljanja. Ipak, finansijski pokazatelji ne prate u većoj mjeri nivo primjene kriterijuma korporativnog upravljanja budući da je finansijski rizik umjeren, i da su visoki rizici profitbinosti (zbog engativnog poslovnog rezultata), ako nelikvidnosti. Prostor za unapređenje u pogledu kvaliteta korporativnog upravljanja postoji u dijelu definisanja kriterijuma za imenovanje OD, unapređenju pravnog okvira poslovanja i sl.

4.6 SNABDIJEVANJE VODOM, UPRAVLJANJE OTPADNIM VODAMA, KONTROLISANJE PROCESA UKLANJANJA OTPADA I SLIČNE AKTIVNOSTI

4.6.1 Regionalni vodovod Crnogorsko primorje d.o.o.

4.6.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
REGIONALNI VODOVOD CRNOGORSKO PRIMORJE DOO	0,01	0,01

Pozitivna vrijednost indikatora povrata na imovinu (ROA) i povrata na kapital (ROE) ekvivalent je pozitivnog poslovanja Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje DOO u 2022. godini. Međutim, njihova niska vrijednost upućuje na umjeren rizik ulaska u period poslovanja sa gubitkom.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
REGIONALNI VODOVOD CRNOGORSKO PRIMORJE DOO	0,63	0,31

Likvidnost Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje DOO mjerena koeficijentima tekuće i ubrzane likvidnosti u 2022. godini je loša odnosno Društvo ima teškoća u izmirivanju kratkoročnih obaveza iz kratkoročne likvidne imovine i ima veoma visok rizik (ne)likvidnosti.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
REGIONALNI VODOVOD CRNOGORSKO PRIMORJE DOO	0,30	0,42

Indikatori solventnosti ukazuju na nizak i veoma nizak rizik ulaska u zonu nesolventnog poslovanja.

4.6.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: 100% država

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: Djelatnost sakupljanja, prečišćavanja i distribucije vode

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi djelimično implementaciji strategije Vlade u ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Forma privrednog društva: društvo sa ograničenom odgovornošću

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora članova odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, formalnu razdvojenost vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Preduzeće priprema godišnje izvještaje o poslovanju. Posljednji je dostupan na web site-u za 2021. godinu.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Nema zvaničnih podataka o dodijeljenoj državnoj pomoći preduzeću u 2022.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za podatke, te nema informacija o visini poreskog duga.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće ima aktivnu komunikaciju sa državom kao većinskim vlasnikom psoredstvom dobra direktora.

Društvo ima **revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan intergriteta i menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće djelimično objavljuje finansijske izvještaje kroz izvještaj o poslovanju na svom sajtu.

Preduzeće angažuje eksternog revizora, a izvještaji eksternog revizora su dostupni djelimično kroz izvještaj o poslovanju.

Preduzeće objavljuje svoju vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nijesu definisani od strane države.

-Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

OD sprovodi strategiju u poslovni plan preduzeća i imenuje direktora. Nije dostupna informacija koliko puta odbor direktora razmatra izvještaje revizorskog odbora I interne revizije.

4.6.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Regionalni vodovod Crnogorsko primorje d.o.o.

Regionalni vodovod Crnogorsko primorje d.o.o. ima djelimično usklađeno korporativno upravljanje sa smjernicama OECD. To je moglo uticati na finansijske rizike poslovanja preuzeća koji su umjereni, odnosno konkretnije, preduzeće je u 2022.godini bilo na ivici poslovnog gubitka, i imalo ozbiljnih poteškoća sa likvidnošću. Poboljšanje korporativnog upravljanja kroz prije svega bolje praćenje smjernica OECD-a od strane države kao vlasnika treba da doprinese poboljšanju finansijskih pokazatelja.

4.7 TRGOVINA NA VELIKO

4.7.1 Montenegro Bonus d.o.o.

4.7.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
MONTENEGRO BONUS DOO	-0,15	-1,16

Negativne stope povrata na imovinu (ROA) i kapital (ROE) ukazuju na činjenicu da je ovo privredno društvo u 2022. godini poslovalo sa gubitkom.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
MONTENEGRO BONUS DOO	5,37	5,34

Visoki koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti pokazuju da je Montenegro bonus DOO imao visok stepen likvidnosti u 2022. i da je uredno izmirivao svoje kratkoročne obaveze.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
MONTENEGRO BONUS DOO	0,87	6,84

Odnos ukupnih obaveza i kapitala Montenegro bonus DOO ukazuje da Društvo ima visok rizik nesolventnosti dok odnos ukupnih obaveza i imovine takođe upućuje na veoma visok rizik nesolventnosti.

4.7.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: 100% država

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: državni operator prenosnog sistema prirodnog gasa (TSO); saradnja sa evropskom energetsom zajednicom (EEC), ostalim operatorima za gas iz regiona, u okviru infrastrukturnih projekata poput jadranskog gasovoda i jonsko-jadranskog gasovoda.

Implementacija strategije i politike Vlade: Doprinosi djelimično implementaciji politike Vlade u ovoj oblasti.

Politika vlasništva države: Nije jasna i u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo energetike i rudarstva

Forma privrednog društva: društvo sa ograničenom odgovornšću

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora članova odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima relativno operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Izvještavanje prema vlasniku: Preduzeće priprema godišnje izvještaje prema vlasniku, ali nijesu objavljeni.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Obveznik je poslovanja u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Nema zvaničnih podataka o dodijeljenoj državnoj pomoći preduzeću u 2022.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za podatke, te nema informacija o visini poreskog duga.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Preduzeće ima aktivnu komunikaciju sa državom kao većinskim vlasnikom psoredstvom dobra direktora.

Društvo ima revizorski odbor i internu reviziju.

Preduzeće nema kodeks korporativnog upravljanja.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima plan intergriteta i menadžera integriteta.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dobijanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje na sajtu godišnji plan rada i izvještaj o radu.

Preduzeće ne objavljuje finansijske izvještaje i jedino su dostupni na sajtu PU.

Preduzeće objavljuje upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu kriterijume izbora odbora direktora jer nijesu definisani od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

Informacije o radu odbora direktora nijesu poznate, budući da preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

4.6.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Montenegro Bonus d.o.o.

Montenegro Bonus d.o.o. ima nizak stepen usklađenosti korporativnog upravljanja sa smjericama OECD. To je moglo uticati na finansijske rizike poslovanja preuzeća koji su u 2022.godini bili visoki usljed neprofitabilnog poslovanja i visokog nivoa obaveza.

4.8 USLUGE SMJEŠTAJA I ISHRANE

4.8.1 Ulcinjska rivijera AD

4.8.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
ULCINJSKA RIVIJERA AD	0,00	0,00

Akcionarsko društvo Ulcinjska rivijera je u 2022. godini imala pozitivne stope povrata na imovinu i kapital odnosno poslovnu godinu je završilo sa dobitkom. Ipak, rizik pogoršanja profitabilnosti je umjeren, a ne nizak.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
ULCINJSKA RIVIJERA AD	2,33	2,31

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti Ulcinjske rivijere AD ukazuju da ovo društvo nesmetano izmiruje kratkoročne obaveze iz likvidne imovine dok.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
ULCINJSKA RIVIJERA AD	0,05	0,05

Koeficijenti solventnosti preduzeća pokazuje da ima veoma nizak rizik ulaska u zonu nesolventnosti.

4.8.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: n/a

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: usluge smještaja i hrane

Implementacija strategije i politike Vlade: n/a

Politika vlasništva države: Nije jasna i u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Forma privrednog društva: akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora članova odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima relativno operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Nijesu javno dostupni.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Nema zvaničnih podataka o dodijeljenoj državnoj pomoći preduzeću u 2022.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za podatke, te nema informacija o visini poreskog duga.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: n/a

Društvo ima revizorski odbor i internu reviziju.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima plan integriteta i menadžera integriteta.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće ne objavljuje finansijske izvještaje kroz izvještaj o poslovanju na svom sajtu

Preduzeće ne objavljuje upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu kriterijume izbora odbora direktora jer nijesu definisani od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

Informacije o radu odbora direktora nijesu poznate, budući da preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

4.8.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Ulcinjska rivijera AD

Korporativno upravljanje preduzeća Ulcinjska rivijera AD karakteriše niska do djelimična uskladenost sa smjernicama OECD-a. Pri tome je neophodno posebno unaprijediti transparentnost rada i kriterijume za izbor odbora direktora (koje država treba da definiše). Finansijski rizici poslovanja ovog društva su bili niski u 2022. godini, uz vjerovatnoću povećanja rizika (ne)profitabilnosti, što se može vezati i za neohodnost daljeg poboljšanja korporativnog upravljanja.

4.8.2 Budvanska rivijera AD

4.8.2.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
BUDVANSKA RIVIJERA AD	0,00	0,00

Preduzeće Budvanska rivijera ima pozitivne stope povrata na imovinu i kapital odnosno poslovnu godinu je završilo sa dobitkom.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
BUDVANSKA RIVIJERA AD	2,66	2,38

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti Budvanske rivijere AD ukazuje da ovo društvo nesmetano izmiruju kratkoročne obaveze iz likvidne imovine.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
BUDVANSKA RIVIJERA AD	0,10	0,11

Koeficijenti solventnosti akcionarskog društva koje pruža usluge smještaja i ishrane pokazuje da ima veoma nizak rizik ulaska u zonu nesolventnosti.

4.8.2.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: država 41,43%; MKG Properties LTD; 26,013%; Fond PIO 12,82%; Tandexon Limited 7,40%; Fizička lica 7,28%.

Djelatnost/važnost poslovanja za javni interes: usluge smještaja i hrane

Implementacija strategije i politike Vlade: /

Politika vlasništva države: Nije jasna i u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Forma privrednog društva: akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definirani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora članova odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima relativno operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Nijesu javn dostupni.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Nema zvaničnih podataka o dodijeljenoj državnoj pomoći preduzeću u 2022.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za podatke, te nema informacija o visini poreskog duga.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Nije dostupna informacija o komunikaciji sa vlasnicima, ali su predstavnici manjinskih akcionara uključeni u rad Odbora direktora.

Društvo ima **revizorski odbor i internu reviziju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan integriteta i menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće ne objavljuje finansijske izvještaje kroz izvještaj o poslovanju na svom sajtu.

-Preduzeće ne objavljuje upravljačku strukturu na sajtu.

- Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nijesu definisane od strane države.

-Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

Informacije o radu odbora direktora nijesu poznate, budući da preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

4.8.2.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Budvanska rivijera A.D.

Korporativno upravljanje preduzeća Budvanska rivijera AD karakteriše niska do djelimična uskladenost sa smjernicama OECD-a. Pri tome je neophodno posebno unaprijediti transparentnost rada i kriterijume za izbor odbora direktora (koje država treba da definiše). Finansijski rizici poslovanja ovog društva su bili niski u 2022. godini, uz vjerovatnoću povećanja rizika (ne)profitabilnosti, što se može vezati i za neophodnost daljeg poboljšanja korporativnog upravljanja.

4.8.3. Sveti Stefan hoteli

4.8.3.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
SVETI STEFAN HOTELI AD	0,01	0,01

Preduzeće Sveti Stefan je u 2022. godini imalo pozitivne stope povrata na imovinu i kapital odnosno poslovnu godinu je završilo sa dobitkom.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
SVETI STEFAN HOTELI AD	28,91	28,89

Koeficijenti tekuće i ubrzane likvidnosti ukauju da društvo nesmetano izmiruju kratkoročne obaveze iz likvidne imovine , te da ima značajno visok stepen likvidnosti.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
SVETI STEFAN HOTELI AD	0,00	0,00

Koeficijenti solventnosti preduzeća pokazuju da ima veoma nizak rizik ulaska u zonu nesolventnosti.

4.8.3.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjericama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: /

Važnost poslovanja za javni interes: /

Implementacija strategije i politike Vlade: Preduzeće svojim aktivnostima doprinosi realizaciji strategije ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije jasna i u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Forma privrednog društva: akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora članova odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Izveštaji su javno dostupni.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Nema zvaničnih podataka o dodijeljenoj državnoj pomoći preduzeću u 2022.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za podatke, te nema informacija o visini poreskog duga.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Informacija nije dostupna.

Društvo ima revizorski odbor i internu reviziju.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima plan intergriteta i menadžera integriteta.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavlivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće objavljuje finansijske izvještaje kroz izvještaj o poslovanju na svom sajtu.

Preduzeće objavljuje izvještaj eksternog revizora na sajtu.

Preduzeće objavljuje upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nijesu definisane od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

4.8.3.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Sveti Stefan hoteli AD

Korporativno upravljanje preduzeća Sveti Stefan hoteli AD karakteriše djelimična usklađenost sa smjernicama OECD-a. Pri tome je neophodno posebno kriterijume za izbor odbora direktora (koje država treba da definiše). Finansijski rizici poslovanja ovog društva su bili niski u 2022. godini, uz vjerovatnoću povećanja rizika (ne)profitabilnosti, što se može vezati i za neophodnost daljeg poboljšanja korporativnog upravljanja.

4.9 VAĐENJE RUDA I KAMENA

4.9.1 Rudnik uglja AD Pljevja

4.1.1.1 Finansijski pokazatelji

Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
RUDNIK UGLJA AD	0,08	0,12

Stope povrata na imovinu (ROA) i povrata na kapital (ROE) korespondiraju sa pozitivnim poslovnim rezultatom Rudnika uglja AD u 2022. godini.

Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
RUDNIK UGLJA AD	1,05	0,84

Koeficijent tekuće likvidnosti od 1,05 i koeficijent ubrzane likvidnosti od 0,84 ukazuju na otežanu sposobnost Rudnika uglja AD da u kratkom roku iz kratkoročne likvidne imovine izmiri kratkoročne obaveze.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
RUDNIK UGLJA AD	0,38	0,60

Solventnost Društva mjerena odnosom ukupnih obaveza i kapitala i odnosom ukupnih obaveza i imovine pokazuje nizak rizik nesolventnog poslovanja.

4.9.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjernicama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, 100%

Važnost poslovanja za javni interes: istraživanje i proizvodnja uglja

Implementacija strategije i politike Vlade: Preduzeće svojim aktivnostima doprinosi realizaciji strategije ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije jasna i u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo energetike i rudarstva

Forma privrednog društva: akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora članova odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i formalnu razdvojenost vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Izveštaji nijesu javno dostupni.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Nema zvaničnih podataka o dodijeljenoj državnoj pomoći preduzeću u 2022.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za podatke, te nema informacija o visini poreskog duga.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Aktivna je komunikacija sa EPCG kao većinskim vlasnikom.

Društvo ima **revizorski odbor i internu reviziju**.

Društvo ima **kodeks o korporativnom upravljanju**.

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće nema **plan intergriteta i menadžera integriteta**.

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavljivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće na svom sajtu ima stranicu za godišnji izvještaj o poslovanju, ali on nije dostupan. Posljednji revizorski izvještaj objavljen na sajtu je iz 2016.godine.

Preduzeće objavljuje upravljačku strukturu na sajtu.

Preduzeća ne objavljuju na sajtu procedure izbora odbora direktora jer nijesu definisane od strane države.

Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru.

Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

Informacije o radu odbora direktora nijesu poznate, budući da preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

4.9.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Rudnik uglja AD

Korporativno upravljanje preduzeća Rudnik uglja AD karakteriše niska uskladenost sa smjericama OECD-a. Pri tome je neophodno definisati posebne kriterijume za izbor odbora direktora (koje država treba da definiše). Finansijski rizici poslovanja ovog društva su bili niski doo umejreni u 2022.godini, zbog izraženijeg rizika povećanja rizika (ne)likvidnosti, što se može vezati i za neophodnost daljeg poboljšanja korporativnog upravljanja.

4.10 ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

4.10.1 Institut „dr Simo Milošević AD“ Igalo

4.10.1.1 Finansijski pokazatelji

- Profitabilnost

	Povrat na imovinu (ROA)	Povrat na kapital (ROE)
INSTITUT SIMO MILOŠEVIĆ AD	-0,04	-0,06

Ključni indikatori profitabilnosti – povrat na imovinu (ROA) i povrat na kapital (ROE) u 2022. godini su bili negativni što ukazuje da je Institut „dr Simo Milošević“ ovu poslovnu godinu završio u zoni poslovnog gubitka.

- Likvidnost

	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent ubrzane likvidnosti
INSTITUT SIMO MILOŠEVIĆ AD	0,05	0,05

Indikatori likvidnosti Instituta Simo Milošević ukazuju na činjenicu da Društvo ima teškoća u izmirivaju kratkoročnih obaveza svojom likvidnom imovinom i da je rizik nelikvidnosti značajno visok.

Solventnost

	Odnos ukupnih obaveza i kapitala	Odnos ukupnih obaveza i imovine
INSTITUT SIMO MILOŠEVIĆ AD	0,27	0,36

Racio ukupnih obaveza i kapitala i ukupnih obaveza i imovine ukazuje na nizak i veoma nizak rizik nesolventnosti Instituta Simo Milošević AD.

4.10.1.2 Nivo usaglašenosti najvažnijih elemenata korporativnog upravljanja sa OECD smjericama

- *Obrazloženje državnog vlasništva*

Vlasnička struktura: Država 56,4%, Vile Oliva 25%, manjinski akcionari 12%, ostali akcionari 6,6%

Važnost poslovanja za javni interes: Zdravstvena zaštita

Implementacija strategije i politike Vlade: Preduzeće svojim aktivnostima doprinosi realizaciji strategije ovoj oblasti

Politika vlasništva države: Nije jasna i u potpunosti javno dostupna.

- *Uloga države kao vlasnika*

Nadzor nad radom: Ministarstvo zdravlja

Forma privrednog društva: akcionarsko društvo

Organi upravljanja: Odbor direktora (5 članova) i Izvršni direktor

Definisani kriterijumi države u izboru organa upravljanja: Nedostaju kriterijumi Vlade tj. potpuno precizne i transparentne procedure izbora članova odbora direktora.

Razdvojenost vlasničke i upravljačke funkcije: Društvo ima operativnu autonomiju u poslovanju, i nivo formalne razdvojenosti vlasničke i menadžerske funkcije.

Izveštavanje prema vlasniku: Izveštaji nijesu javno dostupni.

- *Državna preduzeća u tržišnoj utakmici*

Preduzeće posluje u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o radu i drugim zakonima kojima se uređuje poslovanje svih preduzeća u Crnoj Gori.

Nema zvaničnih podataka o dodijeljenoj državnoj pomoći preduzeću u 2022.

Preduzeće nije odgovorilo na zahtjev za podatke, te nema informacija o visini poreskog duga.

- *Jednak tretman vlasnika i ostalih investitora*

Uključenost u donošenje odluka: Kroz članstvo manjinskih akcionara u odboru direktora.

Društvo ima **revizorski odbor i internu reviziju.**

Društvo ima **kodeks o korporativnom upravljanju.**

- *Odnosi sa zainteresovanim stranama i odgovorno poslovanje*

Preduzeće ima **plan intergriteta, ali nema menadžera integriteta.**

Podaci o dodjeli sponzorstava i donacija se ne objavljuju.

- *Objavlivanje i transparentnost*

Preduzeće objavljuje informacije na web site-u.

Preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

Preduzeće ne objavljuje godišnji plan rada.

Preduzeće ne objavljuje finansijske izvještaje i djelimično objavljuje informacije iz izvještaja o poslovanju na svom sajtu.

-Preduzeće ne objavljuje vlasničku i upravljačku strukturu na sajtu.

- Preduzeća ne objavljuju na sajtu kriterijume izbora odbora direktora jer nijesu definisani od strane države.

-Preduzeće ne objavljuje na web sajtu iznose naknada članovima OD i direktoru, a djelimično su dostupne na sajtu ASK-a.

- *Odgovornosti odbora direktora državnih preduzeća*

Nadležnosti Odbora direktora: Zakonom o privrednim društvima i Statutom društva je preciznije utvrđena nadležnost odbora direktora i izvršnog direktora .

Informacije o radu odbora direktora nijesu poznate, budući da preduzeće ne odgovara na zahtjev za dostavljanje podataka.

4.10.1.3 Povezanost finansijskih rezultata i korporativnog upravljanja u preduzeću Institut "dr. Simo Milošević" AD

Korporativno upravljanje preduzeća Institut "dr. Simo Milošević" AD karakteriše niska uskladenost sa smjernicama OECD-a. Pri tome je neophodno definisati posebne kriterijume za izbor odbora direktora (koje država treba da definiše), povećati transparentost u radu preduzeća, suštinski razdvojiti vlasničku i upravljačku funkciju i sl. Finansijski rizici poslovanja ovog društva su bili visoki u 2022.godini, naročito rizici (ne) profitabilnosti i (ne) likvidnosti, što se može vezati i za neophodnost daljeg poboljšanja korporativnog upravljanja.

5. PREPORUKE

Da bi se poboljšale finansijske performanse javnih preduzeća i smanjili rizici njihovog poslovanja, neophodno je:

- obrzbijediti veću primjenu OECD Smjernica korporativnog upravljanja I najboljih praksi u smislu da država treba preciznije definisati i usaglasiti svoje ciljeve u preduzećima u kojima je većinski vlasnik. Takođe, treba donijeti propise sa kriterijumima za izbor nezavisnih odbora direktora, povećati transparentnost o finansijskoj podršci države i transakcijama a državom, unaprijediti zakonski okvir koji u nekim segmentima zbog složenosti i

neusklađenosti predstavlja biznis barijeru, i definisati kriterijume određivanja naknada članovima OD.

- Definisati dalje pravce reformi koji treba da uključe modele nadzora nad poslovanjem javnih preduzeća.
- Uspostaviti jasan model za izvještavanje i procjena fiskalnih rizika poslovanja javnih preduzeća, sa fokusom na izvještavanje na pojedinačnom, sektorskom i agregatnom nivou;
- Osnažiti funkciju analize fiskalnih rizika poslovanja javnih preduzeća, u okviru Ministarstva finansija i komunikaciju sa ministarstvima koja vrše nadzor na sektorskom nivou;
- Dalje osnaživati primjenu planova integriteta;
- Kontinuirano podsticati uključenost zajednice/građanja u praćenje poslovnih rezultata preduzeća i sagledavanje uzroka određenih performansi.

IZVORI

1. Agencija za sprječavanje korupcije (2024): <https://www.antikorupcija.me/me/>
2. Center for Economic and European Studies (2022): "Financial Performance of the SOEs with Majority State Ownership, before and after COVID-19 Outbreak", CEES, Podgorica

3. Government of Montenegro (2023): Montenegro Economic Reform Programme 2024- 2025, Podgorica
4. IMF (2021): "SOEs Health Check Toolkit", <https://www.imf.org/en/Topics/fiscal-policies/Fiscal-Risks/Fiscal-Risks-Toolkit/Fiscal-Risks-Toolkit-SOE-HCT>
5. Insitut Alternativa (2023): <https://javnapreduzeca.mojnovac.me/>
6. Ministarstvo finansija Crne Gore
7. OECD (2015) "Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises", OECD, Paris
8. OECD (2020) Transparency and Disclosure Practices of State-Owned Enterprises and their Owners, OECD, Paris
9. Poreska uprava Crne Gore: <https://eprijava.tax.gov.me/TaxisPortal>
10. Richmond C, Dohlman P, Miniane J., RoafJ. (2019) "Reassessing the Role of State-Owned Enterprises in Central, Eastern, and Southeastern Europe": IMF, Washington DC
11. World Bank Group (2014) "Corporate Governance of State-Owned Enterprises : A Toolkit." Washington DC, World Bank
12. World Bank (2021): "Integrated State-Owned Enterprises Framework (iSOEF) Assessment for Croatia", WB, Washington D.C. 11.
13. Web sajtovi 20 najvećih državnih preduzeća u Crnoj Gori